

Marco Polo

Tekst/illustrasjoner:

Anne Schjelderup/Jessica Ikin og Clipart.com

Filosofiske spørsmål:

Anne Schjelderup og Øyvind Olsholt

Sist oppdatert: 15. november 2003

Vi har hørt om brødrene Matteo og Niccolo Polos reise til det mongolske riket, og om hvordan de fikk i oppdrag å levere et brev fra den store Kublai Khan til paven i Roma. Da de kom til Italia, viste det seg imidlertid at paven var død, og de bestemte seg for å reise til sin hjemby Venezia mens de ventet på at en ny pave skulle bli valgt. Der fant Niccolo at hans kone hadde dødd i barselseng, og at hun hadde etterlatt ham en sønn, 15 år gamle Marco Polo.

Familien Polo venter på ny pave

Brødrene Polo ventet i Venezia i to år på at det skulle bli valgt en ny pave. Da det fremdeles ikke var noen pave de kunne gi Kublai Khans brev til, bestemte de seg for å reise tilbake til hans rike. De tok med seg Niccolos sønn, Marco.

Men før de reiste til Kina, ville de dra til Jerusalem for å hente noen dråper av den oljen som brant ved Jesu grav - slik de hadde lovet den store khanen. På reisen ble de imidlertid oppsøkt av en budbringer fra Theobaldo di Piacenza, presten som hadde bedt dem vente på at det skulle bli valgt en ny pave. Nå var det nettopp Theobaldo som var blitt valgt til ny pave, og han ba dem derfor komme til Roma med sitt budskap fra khanen. De dro straks til Roma og ble tatt vel imot av Theobaldo som nå hadde tatt navnet pave Gregor X. Endelig kunne familien Polo fullføre sitt oppdrag for khanen.

Pavens sendebud

Paven tok imot dem med oppriktig glede og ga dem sin velsignelse. Så utpekte han to dominikanermunker, Niccolo da Vicenza og Guillaume de Triple, som skulle bli med dem tilbake til Kublai Khan. Disse var ansett for å være de mest lærde på denne tid. Paven sendte med dem et fribrev samt et personlig brev til khanen. De fem reisekameratene reiste nå mot øst til de kom til Layas i Armenia. Mens de oppholdt seg her, ble Armenia invadert av Bendocquedar, sultanen av Babylon, og hans store muslimske hær. De herjet landet så vilt at de alle stod i fare for å bli drept eller å bli tatt til fange. Da dominikanermunkene forstod dette, ville de ikke lenger fortsette reisen. De overlot sine brev og sine dokumenter til brødrene Polo og reiste tilbake til Roma.

Brødrene fortsatte nå sin ferd alene, kun sammen med den unge Marco Polo. De red og red, sommer som vinter, i tre og et halvt år! Men da Kublai Khan fikk vite at de nærmet seg, sendte han ut en eskorte for å møte dem og å ledsage dem på den siste biten av reisen.

Fremfor den store khan

Slik nådde de til slutt den store khans by, Cambaluc, og trådte frem for ham i hans enorme palass. De bøyde seg ydmykt for khanen som spurte dem ut om hvordan de hadde det og om hva de hadde gjort siden sist. De sa at de hadde det utmerket, og ga ham så brevene fra paven. Dette gledet ham stort, og da han også fikk oljen fra Jesu gravsted, var han svært tilfreds.

Han fikk nå øye på unggutten Marco, og spurte hvem dette var. Da han fikk vite at det var Niccolos sønn, ble han svært fornøyd og ønsket ham hjertelig velkommen. Det ble stor jubel og fest ved keiserens hoff, brødrene Polo og den unge Marco ble vist all gjestfrihet og ære, og ble invitert til å bli værende ved hoffet.

Den unge Marco likte seg godt ved keiserens hoff. Han lærte seg fort både og lese og skrive mongolenes språk. I løpet av kort tid hadde han lært flere språk og fire forskjellige alfabeter. Han lærte seg også mye om skikker og våpenbruk. Han oppførte seg bra og var godt likt av alle. Også khanen satte stor pris på unge Marco.

Marco Polo: Kublai Khans utsending

Marco hadde lagt merke til at Khanen interesserte seg for alt som skjedde både i og utenfor sitt store rike. Og da budbringerne hans kom tilbake fra oppdrag, var khanen ofte irritert over at de bare kunne fortelle ham om det som angikk deres eget oppdrag, men sjelden hadde lagt merke til hvordan folk faktisk levde, hvordan styre og stell var og tusen andre ting som khanen gjerne ville vite mer om. Når Marco nå reiste ut på oppdrag, passet han derfor på å observere godt rundt seg, han forsøkte å legge merke til hvordan folk levde, hvordan områdene ble styrt, hva som nylig hadde hendt osv. På denne måten hadde han virkelig noe nytt å fortelle khanen når han kom tilbake.

Marco fullførte det oppdraget han hadde fått på en glimrende måte. Og siden han i tillegg kunne fortelle utførlig om de områder han hadde passert på sin vei, var khanen mer enn tilfreds. Fra nå av fikk Marco stadig nye oppdrag og oppdragene ble stadig viktigere og mer krevende. Han ble rikelig belønnet, og forble i khanens tjeneste i 17 år. Slik fikk Marco Polo kanskje mer kjennskap enn noen annen til det store mongolske imperium.

Avskjed med Kublai Khan

Etter 17 års tjeneste fikk Marco, Matteo og Niccolo hjemlengsel, og ønsket å reise tilbake til sitt hjemland. De søkte avskjed hos khanen, men han var blitt glad i dem og satte så stor pris på deres selskap, at han ikke ville skille seg av med dem.

Akkurat på denne tid var dronning Bolgara død. Hun hadde skrevet i sitt testamente at kun en kvinne av hennes egen slekt kunne arve hennes plass som dronning. Fyrst Argon sendte da tre utsendinger til khanen for å be om en kvinne av Bolgaras slekt som han kunne gifte seg med.

Khanen sendte bud på prinsesse Cogata som var av Bolgaras slekt. Hun var 17 år gammel og svært vakker. Hun ble presentert for utsendingene, som likte henne svært godt og ville ta henne med til fyrst Argon.

I mellomtiden kom Marco hjem fra en reise i India, og han fortalte khanen om reisen og om oppdraget. De tre utsendingene la merke til at han var europeer, og at han var klok og forstandig. De forsto at Marco var godt kjent på det Indiske hav, og siden de hadde tenkt å legge hjemturen over det Indiske hav, ba de om å få både Marco, Niccolo og Matteo med seg som reisefølge. Khanen gikk svært motvillig med på å la dem tre ut av tjenesten, og slik gikk det til at de tre omsider kunne vende tilbake til hjemlandet sitt.

Reisen hjem

Kublai Khan utstyrte dem med flotte skip og all tenkelig proviant og utstyr. Og også denne gangen forsynte han dem med gulltavler som beordret alle innen khanens rike til å gi dem alt de måtte ha behov for på reisen. Han ga dem også oppdrag overfor paven og alle de kristne lands keisere og konger.

Tilbakereisen tok nesten to år. Idet de dro hadde de vært tilsammen 600 passasjerer. Men så strabasiøs var reisen at nesten alle omkom underveis! Bare 8 personer overlevde turen, deriblant Niccolo, Matteo og Marco. Ved ankomst fikk de vite at fyrst Argon var død, og prinsesse Cogata ble derfor gitt til sønnen hans, prinsen Casan.

Matteo, Niccolo og Marco kunne nå starte på hjemreisen, og i år 1295 var de endelig tilbake i Venezia.

Fangenskap og forfatterskap

På dette tidspunktet rådde stor rivalisering mellom byene Venezia, Genova og Pisa om handelen i Egeerhavet og i Syria. I 1298 kom det til et sjøslag mellom Venezia og Genova i Adriaterhavet. Marco Polo deltok i slaget. Han ble til og med tatt til fange av genoveserne, og han satt i fangenskap i Genova

i to år. Hans romkamerat var ingen ringere enn den populære pisanske forfatteren Rusticello.

Marco Polo fortalte Rusticello om sine opplevelser. Rusticello fant hans beretninger så spennende at han begynte å skrive dem ned, sannsynligvis direkte diktet av Marco Polo som etter alle årene i øst ikke var så god på morsmålet lenger. I løpet av disse to årene ble boken *Beskrivelse av verden* til, og i 1299 ble de begge løslatt som følge av Genovas fredsavtale med sine to byrivaler.

Boken ble ingen sensasjon med en gang, til tross for at dette var den første pålitelige beretning fra det mongolske riket Europa hadde sett. Antageligvis var det han skrev så fantastisk at få trodde det kunne ha noe med virkeligheten å gjøre. I ettertid har imidlertid historiske kilder bekreftet mye av det som står skrevet i boken, og den har derfor i nyere tid kommet til heder og verdighet.

Hvor mye av teksten som faktisk stammer fra Marco Polo selv, er imidlertid en helt annen sak.

Filosofiske spørsmål

1. Navn

Presten Theobaldo di Piacenza blir omsider valgt til ny pave og tar dermed også nytt navn: pave Gregor X. Men hvorfor kunne han ikke fortsette å hete Theobaldo di Piacenza etter at han ble pave? Og hvorfor har konger som regel bare fornavn?

• burde læreren skifte navn når hun slutter å være lærer for i stedet å arbeide som rektor?

• burde jenta skifte navn når hun får barn og blir mor?

• burde en politiker skifte navn når hun blir utpekt til statsminister?

Tenk deg at alle vanlige mennesker med vanlige navn byttet navn slik pavene og kongene gjør. En som heter Per Hansen blir f.eks. hetende Per III og Elin Jacobsen blir f.eks. til Elin IV. Hva skulle paven og kongene gjøre da? Måtte de da bytte til bakte til et vanlig navn slik at de fortsatte å skille seg ut? Eller er det andre grunner til at paver og konger skifter navn?

2. Visdom, feighet og det å være smart

De to dominikanermunkene som paven utpekte skulle være de viseste av de vise på denne tiden. Men de trakk seg fra reisen så snart det begynte å bli farlig. Kan man være vis og redd på samme tid? Var det kanskje nettopp fordi de var så vise at de ble redde og trakk seg?

Var de to munkene kloke som unngikk farene? Eller var de bare smarte? Hva er forskjellen på å være klok og å være smart? Må man være smart for å være klok? Må man være klok for å være smart?

3. Sinnelaget bak handlingen

Marco var en kløpper til å legge merke til ting. Han la f.eks. merke til at khanen ble irritert fordi budbringerne hans var så dårlige til å observere ting når de var ute på reise! Derfor bestemte han seg for å observere så mye som mulig når han selv var ute og reiste. Og det gjorde han lurt i. På denne måten ble han khanens yndling.

Tror du dette var planlagt fra Marcos side? Var han bare en som var nysgjerrig og observant eller hadde han bestemte baktanker med å oppføre seg slik han gjorde? Sett at han faktisk gjorde det for å innnynde seg hos

khanen: er dermed observasjonene hans mindre gode eller verdifulle?

4. **Kjærlighet og eiendom**

Khanen vil ikke la familien Polo reise. Han var blitt rent for glad i dem og vil ikke miste dem. Er det alltid slik at vi har lyst til å eie det vi blir glad i? Eier foreldre barna sine? Går det an å eie et menneske slik som man eier en ting, f.eks. en båt?

5. **Å bestemme over seg selv**

Prinsesse Cogata blir «gitt bort» til prins Casan, nærmest som en gave, som om hun var en ting. Tror du Cogata var ulikkelig på grunn av dette? Eller tror du det var i orden for henne siden det var helt vanlig å gjøre slik på denne tiden? Kanskje hun til og med var lykkelig over å bli gift med en ekte prins?

De fleste setter pris på å få velge hvem man vil være venner og kjæreste med. Men hadde det noen ganger vært fint om andre valgte for en? Er det alltid en selv som vet best eller kunne det tenkes at andre, f.eks. foreldre, vet bedre hva som er best for en selv?

6. **Fakta og fantasi**

Det er uklart hvor grensen går mellom fakta og fantasi i boken til Marco Polo. Vi har ikke noe original manuskript å forholde oss til og det er svært mange som har plussset på og gjort endringer i manuset opp gjennom årene.

Hvordan hadde det vært om dagens lærebøker var skrevet slik at det var umulig å skille mellom fakta og fantasi? Hadde de blitt mer eller mindre morsomme å lese? Hadde vi lært mer eller mindre av å lese dem? Hvorfor er det ofte slik at faktakunnskap blir sett på som viktigere enn fantasi? Hva er egentlig kunnskap, og hva er egentlig fantasi?

ØVELSE:

• skriv 5 faktakunnskaper på et ark, f.eks. «det bor ca. 4,5 mill. mennesker i Norge», «noen epler er røde» osv.

• skriv så ned 5 tilfældige forestillinger fra din egen fantasi, det kan være hva som helst, f.eks. «på Hardangervidda bor det nisser og troll», «alle canadiske skoleelever er flinke i alle fag» osv.

• se på de to gruppene: hvis du fikk beskjed om å skrive 5 nye eksemplere i én av gruppene, hvilken gruppe hadde du valgt? Hvorfor? Er fantasi alltid morsommere enn kunnskap? Er kunnskap alltid nyttigere enn fantasi?